

Úvod do teorie deskripcí (pokračování)

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Označující fráze je esenciálně *součástí* věty a nemá význam sama o sobě.

„Scott byl člověk“

$\approx$ „x byl člověk“: „Scott“ je subjektem výroku.

„Autor Wawerly byl člověk“

$\neq$ „x byl člověk“: „autor Wawerly“ není subjektem výroku.

$\approx$ „jedna a pouze jedna entita napsala Wawerly a ta byla člověkem“.

Obecně: „Autor Wawerly měl vlastnost φ “ = „Jedna jediná entita napsala Wawerly a ta měla vlastnost φ “.

Tedy: „Scott byl autorem Wawerly“ = „Scott byl totožný s autorem Wawerly“ = „Jedna jediná entita napsala Wawerly a Scott byl totožný s touto entitou“;

Explicitně: „Pro x není vždy nepravdivé, že x napsal Wawerly, (a) že pro y je vždy pravdivé, že jestliže y napsal Wawerly, pak je y totožný s x a že Scott je totožný s x“:

$\neg \forall x \neg [W(x) \wedge \forall y (W(y) \rightarrow x=y) \wedge x = \text{Scott}]$

$\exists x [W(x) \wedge \forall y (W(y) \rightarrow x=y) \wedge x = \text{Scott}]$.

Tedy obecně: „Jedna jediná entita napsala Wawerly a ta měla vlastnost φ “:

$\neg \forall x \neg [W(x) \wedge \forall y (W(y) \rightarrow x=y) \wedge \varphi(x)]$

$\exists x [W(x) \wedge \forall y (W(y) \rightarrow x=y) \wedge \varphi(x)]$

Jestliže „C“ je označující fráze, může se stát, že existuje *jedna jediná* entita x, pro kterou výrok „x je totožné s C“ je pravdivý:

$$\exists x [x=C \wedge \forall y (y=C \rightarrow y=x)]$$

Pak řekneme, že tato entita x je *denotací* označující fráze „C“.

Dle předchozího schématu:

$$\exists x [C(x) \wedge \forall y (C(y) \rightarrow y=x) \wedge x=C]$$

označující fráze denotace

⇒ C je denotací označující fráze „C“, tedy entita x je denotací označující fráze „C“. Tedy

$$\exists x [W(x) \wedge \forall y (W(y) \rightarrow x=y) \wedge x = \text{Scott}],$$

tedy Scott je denotací označující fráze „autor Wawerly“.

Nyní „C“ či „autor Wawerly“ jsou pouze **označující fráze**, nikoli něco, co by bylo možno nazvat smyslem. A taková fráze sama o sobě **nemá smysl** - fráze je v plném vyjádření výroku rozložena:

„Scott byl autorem Wawerly“ = „Jedna jediná entita napsala Wawerly a Scott byl totožný s touto entitou“: zde je označující fráze „autor Wawerly“ rozložena a tedy se zde nevyskytuje - nemůže mít tedy sama o sobě smysl.

Výrok ve svém plném vyjádření

(„jedna jediná entita napsala Wawerly a Scott byl totožný s touto entitou“) neobsahuje žádnou složku „autor Wawerly“, za niž bychom mohli substituovat „Scott“.

Na druhou stranu, existují případy, kdy můžeme slovně substituovat „Scott“ za „autor Wawerly“, a to tehdy, když má fráze „autor Wawerly“ v uvažovaném výroku tzv. **primární výskyt**.

„Jiří IV. chtěl vědět, zda to-a-to“, „To-a-to je překvapující“, „To-a-to je pravdivé“ = „to-a-to“ musí být výrok. Pokud „to-a-to“ obsahuje označující frázi, můžeme ji buďto vyčlenit z podřízeného výroku „to-a-to“, nebo z celého uvažovaného výroku (v němž „to-a-to“ je pouze složkou):

Celý výrok *P*: „Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autorem Wawerly“,

dílčí výrok *S*: „Scott byl autorem Wawerly“,

fráze *O*: „autor Wawerly“.

Analýza výroku „Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autorem Wawerly“

Sekundární výskyt: označující fráze O se vyskytuje ve výroku S , přičemž tento je pouhou složkou uvažovaného výroku P a substituce je prováděna v S a nikoli v celém uvažovaném výroku P :

Pokud se označující fráze „autor Wawerly“ ve výroku „Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autorem Wawerly“ vyskytuje *sekundárně*, pak se v něm vyskytuje jako součást výroku „Scott byl autorem Wawerly“. Tedy:

„Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autorem Wawerly“

ozn. fráze

dílčí výrok

celý výrok

Analýza výroku obsahujícího sekundární výskyt označující fráze (tedy celého výroku P , který obsahuje výrok S obsahující označující frázi O):

„Jiří IV. chtěl vědět, zda jeden jediný člověk napsal Wawerly a Scott byl tímto člověkem“.

Primární výskyt: označující fráze je složkou celého uvažovaného výroku P a substituce se provádí v rámci celého uvažovaného výroku.

„Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autorem Wawerly“

celý výrok

„Jeden jediný člověk napsal Wawerly a Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl tímto člověkem“ =

„Jiří IV. chtěl vědět o muži, který ve skutečnosti napsal Wawerly, zda je to Scott“.

„C“ nechť je označující fráze „termín mající vlastnost ϕ “:

„C má vlastnost ϕ “ = „jeden a pouze jeden subjekt má vlastnost ϕ a tento jediný subjekt má vlastnost ϕ “.

Jestliže tedy vlastnost ϕ nemá žádný subjekt, a nebo pokud vlastnost ϕ má více subjektů, bude výrok „C má vlastnost ϕ “ nepravdivý pro všechny hodnoty ϕ .

Tedy

- „Současný král Francie je holohlavý“ – vždy nepravdivý.
- „Současný král Francie není holohlavý“ – dle výskytu označující fráze:
- primární výskyt: „Existuje entita, která je králem Francie a není holohlavá“
 - $\exists!x(KF(x) \wedge \neg H(x)) \rightarrow$ nepravdivý;
 - sekundární: „Není pravda, že existuje entita, která je králem Francie a je holohlavá“
 - $\neg[\exists!x(KF(x) \wedge H(x))]$ $\rightarrow$ pravdivý.

$\Rightarrow$ Primární výskyt výrazu „král Francie“ - všechny takové výroky jsou nepravdivé. Jejich negace – už mají sekundární výskyt a jsou pravdivé.

BR: Popisy (In: Logika, jazyk a věda, 1967), s. 50:

„Nějaký popis má „primární“ výskyt, jestliže výrok, v němž se vyskytuje, vzniká dosazením popisu za „x“ v nějaké výrokové funkci φx “ :

„x je holohlavý“ $\rightarrow$ za „x“ dosadíme „král Francie“ $\rightarrow$ „král Francie je holohlavý“ = primární výskyt.

„Nějaký popis má „sekundární“ výskyt, jestliže výsledek dosazení popisu za proměnnou x ve výrokové funkci φx dává pouze část dotyčného výroku“:

„není pravda, že x je holohlavý“ $\rightarrow$ za „x“ dosadíme „král Francie“ $\rightarrow$ „není pravda, že král Francie je holohlavý“ = sekundární výskyt.

Primární a sekundární výskyt označující fráze

Výrok: „Myslel jsem, že vaše jachta je větší, než je“

1.Označující fráze: „velikost vaší jachty“

Primární výskyt: „Velikost, o níž jsem myslel, že vaše jachta má, je větší, než velikost, kterou má“

Sekundární výskyt: „Myslel jsem, že *velikost vaší jachty je větší než velikost vaší jachty*“

Výrok: „Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl autor Waverly“

2.Označující fráze: „autor Waverly“

Primární výskyt: „Jeden a pouze jeden člověk napsal Waverly a Jiří IV. chtěl vědět, zda Scott byl tímto člověkem“

Sekundární výskyt: „Jiří IV. chtěl vědět, zda *jeden a pouze jeden člověk napsal román Waverly a zda Scott byl tímto člověkem*“

Výrok: „Současný král Francie není holohlavý“

3.Označující fráze: „současný král Francie“

Primární výskyt: „Existuje entita, která je nyní králem Francie a není holohlavá“

Sekundární výskyt: „Není pravda, že *existuje entita, která je nyní králem Francie a je holohlavá*“